

KRYSZTOFIAK.PL

Prawo

Praca

Partnerstwo

Przedstawimy Ci Twoje prawa. Usprawnimy Twoją pracę. Będziemy dla Ciebie partnerem.

P&P Krysztofiak Sp. z o.o. ul. Artura Grottgera 16/1
60-758 Poznań
Tel. +48 531 021 531 www.krysztofiak.pl e-mail:
pp@krysztofiak.pl

NIP: 7792539272, REGON: 522010655 Sąd Rejonowy
Poznań- Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu,
nr KRS: 0000966759 kapitał zakładowy: 5000 zł
Nr rachunku bankowego: 18 1140 2004 0000 3702
8243 8185

OPINIA W PRZEDMIOCIE:

wpływu nieobecności w pracy Specjalisty OZSS na termin wydania opinii, o którym mowa w Zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lutego 2016 r. w sprawie ustalenia standardów metodologii opiniowania w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz. Urz. MS z 2016 r. poz. 76 z późn. zm.) oraz w przedmiocie sposobu liczenia upływu tego terminu.

WYDANA NA DZIEŃ:

15 stycznia 2024 r.

NA ZLECENIE:

MOZ NSZZ „Solidarność” Pracowników Sądownictwa i Prokuratury

SPIS TREŚCI:

I. OPIS STANU FAKTYCZNEGO	1
II. POWSTAŁE PYTANIA	2
III. AKTY PRAWNE REGULUJĄCE OMAWIANE ZAGADNIENIE	2
IV. ANALIZA STANU PRAWNEGO	2
V. PRZEDMIOT ODPOWIEDZI	6
VI. KLAUZULA PRAWNA	6
VII. O AUTORZE	7

I. OPIS STANU FAKTYCZNEGO

Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” Pracowników Sądownictwa i Prokuratury przesłała zapytanie specjalistów Opiniodawczego Zespołu Sądowych Specjalistów dotyczące terminu na sporządzenie opinii, o którym mowa w pkt 7.4 załącznika do Zarządzenia. W zapytaniu tym podniesiono, że specjaliści nie są w stanie zachować przewidzianego na wydanie opinii terminu w przypadku usprawiedliwionych nieobecności danego pracownika w pracy. Wśród tych nieobecności wymienione były zarówno nieobecności nieplanowane, takie jak np. nieoczekiwane zwolnienie lekarskie, jak i zaplanowane, takie jak urlop wypoczynkowy wynikający z zaplanowanego wcześniej planu. Zadano pytanie czy zwolnienie lekarskie danego specjalisty przedłuża termin wydania opinii bądź czy jest

uzasadnionym przekroczeniem terminu wydania opinii. Ponadto, skierowano pytanie o prawidłowość obliczania przez specjalistów upływu terminu na wydanie opinii. Zadano pytanie czy upływ terminu na sporządzenie opinii powinno liczyć się na podstawie przepisu art. 115 Kodeksu cywilnego.

II. POWSTAŁE PYTANIA

1. Czy termin wydania opinii zawarty w pkt 7.4. załącznika do Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ustalenia standardów metodologii opiniowania w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów, ulega przedłużeniu (albo przekroczeniu ale z uzasadnionych przyczyn), jeżeli w tym czasie specjalista przebywał na urlopie lub były ustawowe dni wolne od pracy?
2. Czy zwolnienie lekarskie przedłuża termin wydania opinii bądź jest uzasadnionym przekroczeniem terminu wydania opinii?
3. Czy jeśli termin wydania opinii wypada na dzień wolny od pracy czy ma zastosowanie art. 115 Kodeksu cywilnego?

III. AKTY PRAWNE REGULUJĄCE OMAWIANE ZAGADNIENIE

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483), zwana dalej także Konstytucją RP;
2. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 708 z późn. zm.), zwana dalej ustawą o OZSS;
3. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1465), zwana dalej jako Kodeks pracy albo K.p.;
4. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610 z późn. zm.), zwana dalej Kodeksem cywilnym;
5. Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lutego 2016 r. w sprawie ustalenia standardów metodologii opiniowania w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz. Urz. MS z 2016 r. poz. 76 z późn. zm.), zwane dalej Zarządzeniem MS albo zarządzeniem ws. metodologii.

IV. ANALIZA STANU PRAWNEGO

Zgodnie z przepisem art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy o OZSS, specjalista jest obowiązany wykonywać zadania przewidziane tą ustawą terminowo. Wśród zadań określonych ustawą znajduje się sporządzanie, na zlecenie sądu lub prokuratora, opinii w sprawach rodzinnych i opiekuńczych oraz w sprawach nieletnich, na podstawie przeprowadzonych badań psychologicznych, pedagogicznych lub lekarskich. Sporządzenie opinii, specjalista OZSS jest zatem zobowiązany wykonać terminowo. Ustawa nie określa jednak terminu, w którym taka opinia ma zostać przez specjalistę wykonana. Termin ten został wskazany w załączniku do Zarządzenia ws. metodologii. Zgodnie z punktem 7.4. załącznika, termin sporządzenia opinii określa organ zlecający, przy czym opinia powinna być sporządzona nie później niż w terminie 21 dni od dnia zakończenia badania.

Powstaje jednak pytanie, czy przekroczenie wyżej wskazanego terminu jest możliwe, a jeśli tak, jakie sytuacje uzasadniałyby uznanie, że sporządzenie opinii w terminie późniejszym, nadal stanowi terminowe wykonywanie zadań przez specjalistę OZSS.

W pierwszej kolejności, przy tym zagadnieniu, należałoby wskazać na użyty w Zarządzeniu czasownik modalny „powinna”. Zgodnie ze słownikiem języka polskiego czasownik „powinien” oznacza, że „jest pożądane, konieczne, żeby ktoś coś zrobił”, ale także „coś jest spodziewane, przewidywane” oraz „jest wskazane, żeby jakaś osoba, rzecz lub jakieś wydarzenie spełniały określone warunki”¹. Użyte określenie nie przesądza zatem o obligatoryjnym charakterze przepisu pkt 7.4. załącznika do Zarządzenia MS. Podnieść w tym miejscu należy, że ze względu na trudności interpretacyjne związane z czasownikami modalnymi znajdującymi się w aktach prawnych, Rządowe Centrum Legislacji od lat komunikuje o nieprawidłowości stosowania przez ustawodawcę takich zwrotów.²

Nie można także pominąć faktu, że termin sporządzenia opinii, określony został w akcie podustawowym. Zgodnie z przepisem art. 93 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, zarządzenia są wydawane tylko na podstawie ustawy i podlegają kontroli w zakresie ich zgodności z powszechnie obowiązującym prawem. Zgodnie natomiast z przepisem art. 7 organy władzy

¹ por. Słownik Języka Polskiego PWN <https://sjp.pwn.pl/szukaj/powinien.html> [data dostępu: 18.01.2024]

² Między innymi w opracowaniu Wojciecha Palucha Legislatora w Biurze Legislacyjnym Kancelarii Sejmu, pt. Formułowanie przepisów o charakterze obligatoryjnym w zakresie czasownika (modalnego) „powinien” w ramach opracowań „Dobre Praktyki Legislacyjne”, https://rcl.gov.pl/wp-content/uploads/2020/11/arttykul_19.pdf [data dostępu 18.01.2024]

publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. W zgodzie zatem ze wskazaną zasadą praworządności, Minister Sprawiedliwości jako organ władzy państwowej winien, za pomocą Zarządzenia, regulować tylko te kwestie, co do których otrzymał wyraźną kompetencję w przepisach prawa. Zarządzenie w sprawie metodologii, zostało wydane na podstawie art. 4 ust. 4 ustawy o OZSS. Delegacja ustawowa zawarta w tym przepisie stanowi, że Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zdrowia i ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ustala, w drodze zarządzenia, standardy metodologii opiniowania dla zespołów. Należy zatem zadać pytanie o to, czy termin sporządzenia opinii jest elementem standardów metodologicznych.

Metodologia, według słownika języka polskiego, oznacza „naukę o metodach badań naukowych stosowanych w danej dziedzinie wiedzy”³. Delegacja ustawowa daje zatem kompetencję Ministrowi Sprawiedliwości wyłącznie do ustalenia standardów nauki o metodach. Tymczasem przepis pkt 7.4. załącznika ma charakter proceduralny, a nie merytoryczny. Co więcej, należałoby rozważyć wręcz czy nie jest to w istocie przepis procesowy, który winien zostać zawarty w Kodeksie postępowania cywilnego. Niezależnie jednak od zdania poprzedzającego, wobec faktu, że delegacja ustawowa nie wymienia w zakresie upoważnienia, uprawnienia do określenia przez Ministra Sprawiedliwości, terminów sporządzania przez specjalistów opinii, wskazany zapis budzi poważną wątpliwość o jego zgodność z przepisem art. 93 ust. 2 w zw. z art. 7 Konstytucji RP.

Zważyć w tym kontekście należy, iż art. 2 ust. 2 ustawy o OZSS, a więc przepis aktu rangi wyższej niż przepisy Zarządzenia ws. metodologii, stanowi, że specjaliści uczestnicząc w wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 1, są niezależni. Oznacza to, że specjalista uczestnicząc w sporządzaniu, na zlecenie sądu lub prokuratora, opinii w sprawach rodzinnych i opiekuńczych oraz w sprawach nieletnich, jest niezależny. Wobec faktu, że ustawa nie zawiera przepisów ograniczających tę niezależność w postaci określenia terminu dla sporządzenia opinii, należy w mojej ocenie uznać, że termin sporządzenia opinii winien być wskazany przez specjalistę. Termin 21-dniowy należy zatem traktować wyłącznie jako instrukcyjny. Taka interpretacja wydaje się być jednocześnie najbliższa zarówno rzeczywistości pracy specjalisty jak i prawom pracowniczym, które przysługują specjalistom.

Odnosząc się do pierwszej ze wskazanych okoliczności, tj. rzeczywistości pracy specjalisty OZSS wskazać należy, że sporządzenie opinii jest ostatnim, z czterech elementów

³ Słownik Języka Polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/metodologia.html> [data dostępu: 18.01.2024]

trzeciego procesu diagnostycznego. Trzy pozostałe, tj. analiza i interpretacja wyników badania, integracja danych oraz przeprowadzenie konsultacji w zespole opiniującym, mogą mieć znaczny wpływ na możliwy termin wykonania opinii. Ponadto, zgodnie z pkt 7.1. załącznika do Zarządzenia MS, opiniowanie w sprawach nieletnich ma na celu udzielenie odpowiedzi na tezę dowodową organu zlecającego, w tym określenie poziomu demoralizacji nieletniego oraz wydanie zaleceń odnośnie kierunków dalszych oddziaływań na nieletniego. Czas potrzebny do sporządzenia opinii będzie zatem zróżnicowany, ze względu zarówno na zakres tezy dowodowej określonej przez organ zlecający jak i stan faktyczny i zakres konkretnego badania.

Odnosnie praw pracowniczych specjalistów OZSS wskazać należy, iż zgodnie z przepisem art. 18 ustawy o OZSS, w sprawach nieuregulowanych w ustawie do kierownika zespołu i specjalistów stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy. O ile, odpowiednie stosowanie przepisów nie przesądza o konieczności zastosowania ich wprost, o tyle daje taką możliwość. Wydaje się, że w omawianym przypadku nie ma argumentów przemawiających za odejściem od takiej możliwości. Specjalistom OZSS przysługuje zatem zarówno niezbywalne prawo do urlopu wypoczynkowego, jak i usprawiedliwionych zwolnień od pracy. Wskazać przy tym należy, że pracodawca udziela urlopów biorąc pod uwagę potrzebę zapewnienia normalnego toku pracy. Posiada także uprawnienie do przesunięcia terminu urlopu pracownika w sytuacji, gdy nieobecność pracownika spowodowałaby poważne zakłócenia toku pracy. Jeżeli zatem pracodawca udziela urlopu wypoczynkowego w danym terminie, znaczy to, że nieobecność pracownika nie spowoduje poważnych zakłóceń w toku pracy. W przypadku specjalistów OZSS, zgodnie z art. 7 ustawy o OZSS, kierownik zespołu kieruje zespołem OZSS i organizuje pracę zespołu. Skoro zatem ani kierownik zespołu ani Prezes Sądu Okręgowego nie widzą konieczności przesunięcia terminu urlopu specjalisty OZSS, należy uznać, że jego nieobecność nie spowoduje poważnych zakłóceń w toku pracy, a opinia może zostać sporządzona z pominięciem terminu 21 dni, jeżeli w trakcie sporządzania opinii, specjalista OZSS rozpoczął urlop wypoczynkowy.

Usprawiedliwiona nieobecność specjalisty OZSS w pracy z powodu czasowej niezdolności do pracy, w sposób oczywisty, zwalnia specjalistę z powinności zachowania terminu sporządzenia opinii, jeżeli zwolnienie to uniemożliwia wydanie takiej opinii w określonym terminie. Nie podlega wątpliwości, że wykonywanie pracy podczas przebywania na zwolnieniu lekarskim jest wprost sprzeczne z prawem.

Zarówno powyższe usprawiedliwione nieobecności w pracy jak i inne zwolnienia od pracy przewidziane w Kodeksie pracy, zgodnie z art. 130 § 3 Kodeksu pracy, obniżają wymiar

czasu pracy pracownika w okresie rozliczeniowym, ustalony zgodnie z art. 129 § 1, o liczbę godzin usprawiedliwionej nieobecności w pracy, przypadających do przepracowania w czasie tej nieobecności, zgodnie z przyjętym rozkładem czasu pracy. Jeżeli zatem, pracodawca nie zmniejsza wymogu ilości sporządzanych opinii w okresie rozliczeniowym, w którym specjalista OZSS był nieobecny w pracy, wyraża dorozumianą zgodę na wykonywanie przez specjalistów pracy w godzinach nadliczbowych. Podnieść należy, że nie zmienia tego stanu rzeczy fakt, stosowania do specjalistów systemu zadaniowego czasu pracy. Zgodnie bowiem z wyrokiem SN z dnia 15 marca 2006 r.⁴, w razie stosowania systemu zadaniowego czasu pracy (art. 140 k.p.) pracodawca powinien wykazać, że powierzał pracownikowi zadania możliwe do wykonania w czasie pracy wynikającym z norm określonych w art. 129 k.p. Skoro zatem, normy określone w art. 129 K.p. ulegają obniżeniu o liczbę godzin usprawiedliwionej nieobecności, to w przypadku zadaniowego czasu pracy, pracodawca powinien powierzyć pracownikowi tyle zadań i taki ich rodzaj, aby możliwe było ich wykonanie w ramach obniżonego wymiaru czasu pracy.

* Podobnie, wymiar czasu pracy obniża każde święto występujące w okresie rozliczeniowym i przypadające w innym dniu niż niedziela. Przepis art. 130 § 2 Kodeksu pracy stanowi, że obniżenie to wynosi 8 godzin. Analogicznie zatem, pracodawca winien tak rozdzielić przydzielane zadania, aby specjalista OZSS był w stanie je wykonać w normatywnym, a więc obniżonym wymiarze czasu pracy.

Odnośnie drugiego z zakresu zadanych pytań, tj. sposobu liczenia terminu na wydanie opinii, wskazać należy, że przedmiot odpowiedzi, w ocenie sporządzającej, nie wymaga dokonywania pogłębionej analizy prawnej. Podnieść bowiem należy, że przepisy dotyczące sporządzania opinii przez specjalistów OZSS, nie zawierają przepisu szczególnego regulującego zasady upływu terminu na sporządzenie opinii. Zastosowanie zatem będzie miał przepis ogólny, tj. art. 115 Kodeksu cywilnego. Należy pobocznie tylko zaznaczyć, że nawet w przypadku uznania wskazanego terminu jako przepisu z zakresu prawa pracy, zastosowanie będzie miało odesłanie zawarte w przepisie art. 300 Kodeksu pracy. Zatem, jeśli upływa terminu wskazanego w Zarządzeniu przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą.

⁴ Wyrok SN z 15.03.2006 r., II PK 165/05, OSNP 2007, nr 5-6, poz. 69.

V. PRZEDMIOT ODPOWIEDZI

1. Termin wydania opinii, o którym mowa w pkt 7.4 zarządzenia ws. metodologii jest przekroczony w sposób uzasadniony, jeżeli w tym czasie nie ma możliwości dokończenia przez danego specjalistę sporządzania opinii. Termin ten należy, w ocenie sporządzającej niniejszą opinię, traktować jako termin instrukcyjny, a nie wiążący. Jednocześnie, termin ten winien być uwzględniony przy rozdzielaniu czynności między specjalistów i organizowaniu pracy, tzn. osoba odpowiedzialna za organizację pracy zespołu winna tak rozdzielać zadania, aby uwzględnić możliwość wywiązania się przez specjalistę z terminu, przy uwzględnieniu każdego czynnika obniżającego wymiar czasu pracy specjalisty.
2. Zwolnienie lekarskie specjalisty OZSS może być uzasadnioną przyczyną przekroczenia terminu wydania opinii, jeżeli występuje w takim terminie, w którym sporządzenie opinii będzie niemożliwe. Każde zwolnienie lekarskie obniża wymiar czasu pracy specjalisty OZSS. Specjalista OZSS, który nie sporządzi opinii w terminie z powodu bezpośrednio wynikającego z obniżonego wymiaru czasu pracy, nie może ponosić z tego tytułu negatywnych konsekwencji pracowniczych.
3. Jeżeli termin wydania opinii przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, do upływu terminu na sporządzenie opinii, zastosowanie ma przepis art. 115 Kodeksu cywilnego.

VI. KLAUZULA PRAWNA

Przygotowując niniejszą Opinię prawną przeanalizowano i polegano wyłącznie na informacjach otrzymanych od Zgłaszającego. Nie badano, ani nie weryfikowano prawdziwości przedstawionego stanu faktycznego. Sporządzający niniejszą Opinię zastrzega sobie prawo weryfikacji niniejszego opracowania w przypadku ujawnienia faktów nieznanych mu w momencie jego sporządzenia. Niniejszą Opinię prawną wydaje się do wiadomości Zgłaszającego z prawem publikacji. Opinia dotyczy wyłącznie kwestii w niej określonych i nie może być interpretowana, jako obejmująca, w tym przez domniemanie, inne niewspomniane w niej kwestie. W niniejszej Opinii prawnej zaprezentowano niezależną, subiektywną ocenę sporządzającej, dotyczącą prawnych aspektów przedmiotu analizy, w szczególności ocena prawna przedstawiona w Opinii nie daje gwarancji wyniku danej sprawy, w przypadku skierowania jej na drogę postępowania sądowego, administracyjnego lub innego. Opinia jest aktualna na dzień jej wydania.

VII. O AUTORZE

Magister prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ukończyła aplikację radcowską w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Poznaniu. Laureatka konkursu na najlepszą głosę organizowanego przez Fundację Court Watch Polska. Z prawem pracy związana nieprzerwanie od 2015 roku. Współpracowała z kancelariami prawnymi, zajmując się sprawami z zakresu prawa pracy oraz procesem legislacyjnym. Założycielka, udziałowiec i prezes zarządu P&P Krysztofiak Sp. z o.o. zajmującej się doradztwem, konsultingiem i szkoleniami z zakresu prawa pracy i HR.

Sporządziła: Paulina Krysztofiak-Żuk

